

dència en tots els dominis lingüístics de la Romània d'Occident, com indico a dalt, si bé en quasi tots perdé terreny més o menys ràpidament davant els seus concurrents *vez*, *fois*, *volta* etc.; àdhuc en llengua d'oc, on s'ha mantingut en part del territori fins avui, i hi apareix des dels orígens literaris (asi-m vezia una *vegada* / sobirà, e vós, sotrayna», Marcabré, fi S. XII, Appel, *Chr.*, 64.48, i sovint en el XIII, *Crozada*, Izarn, M. Ermengaut etc.); però allà i tot, *vetz*, força més freqüent en l'època trobadoresca, s'ha imposat avui en gran part de les terres d'Oc (prov. etc.), sobretot en la forma afrancesada *fés*, sota la influència del fr. *fois*, aquest resultant d'una alteració molt antiga del regular *voiz*, arcaic.¹

En l'àrea occitana on s'ha perpetuat *vegada*, i principalment en domini gascó, on també és viu el prolongament de VICEM, es fa encara en gran part una distinció de sentit entre els dos concurrents: *begada* és allí 'tanda', en general, o bé concretat a les 'tandes en què una casa o un pastor han de pendre cura del bestiar comunal': així Comenge «*begado*: tour» (Dupleich, *Dict. Pat. St-Gaudens*), d'on passa a designar el ramat mateix del comú, la 'DULA': Aran. i Luixon *begada* id. *begadè* el duler («gardeur, gardien s. et adj.»), Dupleich, i igual en aranès;² es tracta d'un procés semàntic paral·lel al de l'àr. vg. *dûla* (< àr. *daula* 'cercle, torn'), lleon. *vecera*, trasm. *vezeira*,³ Val di Non *vogara* («mandra comunale» < VICARIA, Rom. XXVIII, 109) (més sobre això en els meus *Voc. Aran.* i *DECH* v, 797b37-60).⁴ Aquesta distinció semàntica degué ser l'originària pertot, i amb aquest sentit de 'tanda, tongada' és com el ll. vg. creà *VICATA com a derivat de VICES.

En català també havia viscut el prolongament del ll. cl. VICEM, VICES, que donà normalment *veu* segons la nostra fonètica. Així es troba encara amb difusió bastant general, en el S. XIII, i princ. del XIV: «Altra *veu* hi és venguts», *Set Savis*, v. 1619. «Esdevenc-se una *veu* que en un monestir estave un monge ---», Lluïll (*Merav.*, *NCL.* iv, 227); «pagarà --- per cascuna *veu* que y farà, 11 ss. al Sr. Rey», a. 1308; «fer --- exaugadors, un o moltz, là hon se volrà e li playrà, e aytantes *veus*, com li playrà», 1315 (RLR VIII, 55; ibid. xxx, 272). Encara molt corrent en Reixac: «nula *veu* no-s canviarà» (trad. «nule foiz»), «altre *vèu*» 'un altre cop', «l'altra *veu*», «moltes *veus* n'avie oït parlar», «moltes *vèus* m'às avangut èn sobnis» (*Questa*, 91.133, 196.2, 69.21, 64.17, 54.34).

Però en el S. XIV decaigué ràpidament, en català, a causa de la coincidència amb *veu* de VÖCEM, amb *eu* < *ou* segons la nostra fonètica històrica, que donava lloc a continus equívocs. Des de llavors escasseja l'antic *veu* 'vegada', esdevingut terme literari, propi d'escrits de llenguatge conservador o dels d'estil oficial: «l'esmai / que n'haç, ten fort, / lo meu trist cor, / que-m meravell com prest no mor, / cascuna *veu*, quan li recorda», BMetge (*Fort. e P.*, *NCL.*, 63.24); «De mal d'altre no hages pler, / car diu lo savi, e és ver: / Moltes *veus* lo vaixell sencer / se fen e-s trenca», Turmeda (*Bons Amon.*, *NCL.* x, 155.19).

Després minva cada cop més i aviat sols ja en queda algun cas escadusser motivat pel vers (Jaume Roig, *Spill*, 11210) o suspecte de ser degut a un model estranger («altra *veu*», *Decam.* v, § 2, 298.36); vegeu encara en *DAG.* les cites d'Ausiàs, Fc. de la Via, i *L. de Sidrac*; es perpetuà un poc més en l'estil oficial de certs docs. (4 cites del S. XIV ibid.): «nosaltres hi farfem tal instància --- que altra *veu* no s'ensajarà a usurpar jurisdicció reyal», carta dels jurats de Val., a. 1405 (Rubio Vela, *Epist. Val. Med.*, 68.26). «Notificant-vos les sobreditas coses, altra *veu* pregam --- vostres --- savieses que-us plàcia ---», 1444 (RLR XLIX, 292).

En aquest estil presenta l'ús especial de 'representació' ll. IN VICEM 'en lloc de', cast. *en vez*, italià *invece*: «En Bringuer de Angleola, en nom e en *veu* e per auctoritat del molt alt --- En Jacme --- rey d'Aragó», Privilegis de la Vall d'Àneu a. 1408 (RFE IV, 28, n. 1). D'aquí ve el sentit del ll. *vicarius* (infra, *veguer*, *vicari*), que en català tradicional es calcà amb el cpt. *portant-veus* (en el qual es conté VICES i no pas el nom de la *veu* vocal): era el 'lloc-tinent' i no pas el 'porta-paraula', com modernament han entès molts a tort.

²⁵ LOCUCIONS ADVERBIALS: En el sentit de 'ocasionalment' en cat. antic es degué dir a les *vegades*: «~ davelli ab un coutell, mas no li feya nafre ne senyal», cita d'*Eximplis* en el *DAG.* (cf. cast. ant. a *las vezes*), però ja també es troba llavors a *vegades*, que aviat es generalitzà; en Lluïll s'escau que apareguin dins un mateix paràgraf: «Déus a les *vegades* perdona per misericòrdia, i a *vegades* puneix per justícia» (*Merav.*, *NCL.* III, 115), a *vegades* en *Blanq.* II, 281.13. «No solament dubtaves, ans --- havies per clar l'ànima morir --- lo contrari de la qual cosa --- t'he fet atorgar --- en disputest --- ab mi mentre vivia --- difugis ab evasions colorades, e a *vegades* atorgaves ésser possible, a *vegades* ho posaves en gran dubte», BMetge (*Somni* II, *NCL.*, 79.16); «la mundana glòria a *vegades* qui tota la vol, tota la pert», «per quant a *vegades* és dubtosa la execució», JoMartorell (Ag. I, 369, 226); «Déus ha carament amats a *vegades* --- A *vegades* nos aconsella», Eiximenis (*Angels*, 60). És la forma adoptada pels lexicògrafs: «a *vegades*: invicem, vicissim; u una volta, e altre, altra», Busa-N., *DT.* 0. 1647, Belv.

⁴⁵ Aquesta forma està en concurrència amb la construcció de *vegades*, que en l'origen era una construcció partitiva, com ens ho comprova el fet de retrobar-la, generalitzada, en el provençal modern, on això s'enquadra en l'ús de la construcció partitiva, allà general i sistemàtic: «Dins la liuenchour qu'alin clarejo, / *de-fes* un gabian voulastrejo / ---», *Mireio* x, 10.5 (pàgina 361). Avui totes dues formes són molt corrents en cat. central, potser fins i tot una mica predominant de *v.*; històricament i dialectalment es nota que de *v.* apareix més de la meitat del Princ. cap al N., l'altra a la resta: no hi ha, però, cap raó per postergar cap de les dues: «jo mateix he confós de *vegades* lamentablement la intuïció i la inspiració», Ruyra havia escrit així en l'original, però figura canviat abusi-